

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертаційну роботу
Голбаноса Сергія Сергійовича
на тему «Міграційна мобільність молоді та механізм її регулювання в
контексті національної безпеки», подану на здобуття ступеня доктора
філософії у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 051 Економіка**

Актуальність теми дисертаційної роботи

Останніми роками міграційна мобільність української молоді суттєво інтенсифікувалась, під впливом низки чинників внутрішнього та зовнішнього походження. Молодь як найбільш мобільна соціально-демографічна група активно реагує на зміни у сфері праці, освіти, безпеки та якості життя, що впливає на демографічний потенціал держави, ринок праці та інтелектуальний капітал суспільства.

В умовах війни в Україні проблема міграційного відтоку населення, і перш за все молоді, переходить в площину питань національної безпеки, потребує підвищеної уваги держави та запровадження гнучких підходів до регулювання міграційних процесів, що передбачатимуть дієві механізми повернення молодих українців, які виїхали за кордон. Ефективне регулювання міграційних процесів потребує комплексного підходу, який поєднує економічні, правові, соціальні та інституційні інструменти впливу. Особливої значущості набуває формування умов для самореалізації молоді в межах країни, підтримка освітніх і професійних можливостей, а також створення дієвих стимулів для повернення молодих фахівців.

Отже, тема дисертаційної роботи Голбаноса Сергія Сергійовича «Міграційна мобільність молоді та механізм її регулювання в контексті національної безпеки», метою якої є дослідження є розроблення та обґрунтування теоретико-методичних засад і науково-практичних рекомендацій щодо формування механізму гнучкого регулювання міграційної мобільності молоді в контексті національної безпеки України, без сумніву є надзвичайно актуальною, а порушені в ній наукові завдання – своєчасними та значущими для національної безпеки України в контексті збереження людського капіталу молоді.

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами

Дисертаційну роботу виконано згідно плану науково-дослідних робіт кафедри економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи Центральноукраїнського національного технічного університету за темами:

«Забезпечення кадрової стійкості підприємства в умовах викликів цифровізації зайнятості, міграції молоді та загроз національній безпеці» (номер державної реєстрації 0125U002827) - автором досліджено вплив міграційної мобільності молоді на формування кадрового потенціалу аграрних підприємств в контексті національної безпеки; «Розвиток соціально-трудоного потенціалу регіону в умовах євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0118У007169) - автором визначено регіональні чинники впливу на міграційну мобільність молоді; «Мотиваційні засади економічного зростання та інноваційного розвитку підприємств» (номер державної реєстрації 0118У007168) – автором розроблено інноваційні інструменти щодо стимулювання молодіжної зайнятості в умовах викликів міграції та загроз національній безпеці.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації є обґрунтованими, достовірними та логічно послідовними. Обґрунтованість отриманих результатів забезпечується великим обсягом опрацьованих наукових, статистичних, інформаційних і нормативно-правових джерел, їх критичним аналізом, застосуванням загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, а також широкою апробацією основних положень та висновків дослідження Голбаноса С.С. (на 13 наукових конференціях різних рівнів).

Достовірність результатів підтверджується комплексним використанням сучасних методів дослідження, у тому числі методів структурно-функціонального аналізу, концептуального моделювання, інструментального проектування, стратегічного прогнозування тощо.

Запропонований авторський підхід щодо реалізації мети дослідження дозволив сформулювати науково обґрунтовані висновки та рекомендації, що відзначаються цілісністю, логічною структурованістю та науковою новизною.

Наукова новизна одержаних результатів

У дисертаційній роботі Голбаноса С.С. викладено науково нові результати, які вирішують важливе завдання щодо науково-методичного та прикладного забезпечення гнучкого регулювання міграційної мобільності молоді в інтересах національної безпеки. Автором отримано низку результатів, що мають наукову новизну, найбільш значущими з яких є, зокрема, такі:

запропоновано концептуальну парадигму регулювання міграційної мобільності молоді в контексті національної безпеки, яка базується на принципах гнучкого регулювання та зміщує фокус на управління мотивацією та міграційною поведінкою, що дозволяє трансформувати ризики незворотної еміграції у ресурс «циркуляції інтелекту» через інструменти легалізації тимчасової мобільності та віртуальної реінтеграції;

удосконалено підхід до дослідження міграційної мобільності населення, що дозволяє систематизувати міграційні детермінанти національної безпеки за основними сферами життєдіяльності та ідентифікувати загрози, які акумулюються на особистістному, суспільному та державному рівнях та актуалізує безпековий імператив міграційної політики;

удосконалено науково-методичний підхід до формування організаційно-економічного механізму регулювання міграційної мобільності молоді в контексті національної безпеки, що передбачає запровадження триконтурної моделі управління (безпековий, економічний, соціальний контури), ризико-орієнтованій сегментацію об'єкта впливу (виокремлення «груп ризику», «резерву» та «розвитку») та використанні диференційованих векторів регулювання («Утримання», «Циркуляція», «Віртуальна участь»);

запропоновано модель соціального партнерства у сфері регулювання міграції на засадах інституційно-програмного та проєктно-мережевого підходів, що забезпечує адаптивність системи до змін безпекового середовища та спільне партнерське формування сприятливого життєвого простору для продуктивної зайнятості та професійного розвитку молодих громадян;

набули подальшого розвитку науково-методичні основи регулювання міграційної мобільності молоді, які ґрунтуються на синтезі безпекоцентричного підходу, теорії людського капіталу та інституціоналізму;

систематизовано виклики міграційної мобільності, що, на відміну від існуючих підходів, базуються на аналізі взаємопосилення глобальних та національних чинників та обґрунтовано виникнення ефекту «подвійного демографічного удару» – одночасного вимивання репродуктивного та інтелектуально-трудоного потенціалу, що визначено як загрозу економічній безпеці держави та її здатності до повоєнного відновлення.

Теоретична та практична цінність одержаних результатів й розроблених рекомендацій

Наукові положення, викладені у дисертації Голбаноса С.С. відрізняються теоретичною та практичною цінністю. Основні наукові результати дослідження доведено до рівня прикладних рекомендацій, що

створює підґрунтя для виваженого формування механізму гнучкого регулювання міграційної мобільності молоді в контексті національної безпеки України.

Теоретичне значення, результатів викладених в дисертації полягає в збагаченні економічної науки авторським тлумаченням понятійно-категорійного та методичного забезпечення процесів регулювання міграційної мобільності молоді. Зокрема, автором надано трактування міграційної мобільності молоді як складного процесу, що в умовах свободи вибору поєднує просторово-часові характеристики переміщень із внутрішніми трансформаціями особистості (зміною соціальної ідентичності та інтелектуального потенціалу), а також обґрунтовано науково-методичні основи регулювання міграційної мобільності молоді, які ґрунтуються на синтезі безпекоцентричного підходу, теорії людського капіталу та інституціоналізму.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці цілісного підходу до забезпечення гнучкого регулювання міграційної мобільності молоді в інтересах національної безпеки через обґрунтування його механізмів, важелів та інструментів.

Практична спрямованість одержаних наукових результатів, теоретичних положень і висновків дисертаційної роботи Голбаноса С.С. підтверджується їх впровадженням у діяльності: виконавчих органів Кропивницької міської ради під час розробки заходів щодо стабілізації кадрового потенціалу міста та умов щодо професійної самореалізації молоді (довідка №134/1/21 від 10.04.2026 р.); установи «Агенція регіонального розвитку Кіровоградської області» в процесі планування проєктів з розвитку молодіжного підприємництва, розширення програм надання мікрогрантів для старту власної справи, спрямованих на пом'якшення міграційних ризиків (довідка № 018 від 24.02.2026 р.); ТОВ «Машинно-технологічна станція Ятрань» в процесі розроблення кадрових стратегій, комплексної системи мотивації та утримання персоналу для протидії міграційним тенденціям в умовах викликів та загроз національній безпеці (довідка №41 від 29.07.2025 р.).

Результати, викладені в дисертації Голбаноса С.С. також впроваджено в освітній процес в Центральноукраїнському національному технічному університеті (довідка № 08-19/14-308 від 3.02. 2026 р.), зокрема, під час викладання дисциплін «Економіка праці та соціально-трудова відносини», «Соціально-економічний та людський розвиток», «Соціальна відповідальність бізнесу» та ін. (довідка № 08-19/14-306 від 25.02. 2026 р.).

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях

Основні результати дисертаційної роботи Голбаноса С.С. висвітлено у 19 наукових працях загальним обсягом 5,65 друк. арк. (особисто автору належить 3,85 друк. арк.), серед них 5 статей– у фахових наукових виданнях України, 1 розділ в колективній монографії (у співавторстві), 13 – в збірниках матеріалів конференцій. Опубліковані роботи у повному обсязі відображають основні положення, результати й наукову новизну дисертації, що підтверджує високий рівень наукової та практичної апробації матеріалів самостійного дослідження.

Кількість, обсяг і якість опублікованих праць забезпечують здобувачеві право на публічний захист дисертаційної роботи.

Дотримання норм академічної доброчесності

У процесі ознайомлення з матеріалами дисертації Голбаноса Сергія Сергійовича, а також аналізу його наукових публікацій за темою дослідження не виявлено ознак порушення принципів академічної доброчесності, зокрема академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів. Усі використані в роботі наукові положення, концепції, статистичні та аналітичні матеріали належним чином супроводжуються відповідними посиланнями на першоджерела, що свідчить про дотримання автором вимог наукової етики.

Дискусійні моменти та зауваження до дисертаційної роботи

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Голбаноса Сергія Сергійовича, слід зауважити, що окремі аспекти дисертації викликають наукову дискусію й потребують уточнення або подальшого розвитку:

1. Потребує пояснення авторська позиція щодо виокремлення такого ризику міграційної мобільності на суспільному рівні, як «посилення невпевненості суспільства» (табл. 1.6, с. 62). Доцільно конкретизувати, що саме здобувач вкладає у зміст цього поняття.

2. Під час обґрунтування концептуального підходу до регулювання міграційної мобільності молоді у першому розділі дисертації (п. 1.3), доцільно було б приділити додаткову увагу процесам внутрішнього вимушеного переміщення молоді в межах України, що з'явилися в країні з 2014 р. та інтенсифікувались з 2022 р. у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ. Водночас, зазначені процеси знайшли своє відображення у другому, аналітичному розділі дисертації.

3. Оцінюючи аналіз чинників формування міграційної мобільності молоді на особистісному рівні, вважаємо, що робота суттєво виграла б від

глибшого висвітлення регіональних відмінностей у мотиваційних намірах молоді з різних областей України.

4. При оцінюванні ефективності механізмів регулювання міграційної мобільності молоді (п. 2.3), автору слід було чіткіше визначити критерії, за якими вимірюється їхня ефективність, та порівняти, як змінилася дія цих механізмів у динаміці (наприклад, на момент введення в країні воєнного стану та через три роки).

5. Важливим доробком автора є напрацювання щодо взаємодії соціальних партнерів у реалізації політики регулювання міграційної мобільності молоді. Проте, виходячи з того, що суб'єкти такого партнерства здебільшого мають різні цілі, додаткового уточнення потребує механізм поєднання інституційно-управлінського (табл. 3.9) та операційно-реалізаційного (табл. 3.10) рівнів, а також мотивування цих суб'єктів до результативної, а не формальної спільної діяльності.

Окреслені дискусійні моменти в цілому не знижують теоретико-методичної цінності, наукової новизни та практичної значущості результатів дослідження, а також не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Голбаноса Сергія Сергійовича «Міграційна мобільність молоді та механізм її регулювання в контексті національної безпеки», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» є завершеним науковим дослідженням, що виконано самостійно. У роботі вирішено актуальне наукове завдання щодо обґрунтуванню теоретико-методичних основ і практичних рекомендацій щодо формування механізму гнучкого регулювання міграційної мобільності молоді в контексті національної безпеки України.

Дисертація відзначається науковою новизною, має теоретичну та практичну цінність. Матеріал викладено у відповідності до вимог наукового стилю, що забезпечує логічність, послідовність і цілісність викладення. Оформлення дисертації відповідає встановленим вимогам до кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії.

Продемонстрований в дисертації рівень теоретичної обґрунтованості, аргументованість і достовірність отриманих результатів, наукова новизна, дають усі підстави для висновку про її відповідність встановленим вимогам нормативних документів щодо оформлення та змісту дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії, зокрема Постанові КМУ № 44 від

12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії». Ураховуючи викладене, вважаю, що автор дисертації - Голбанос Сергій Сергійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

завідувачка кафедри менеджменту та поведінкової економіки Донецького національного університету імені Василя Стуса, д-р екон. наук, професор

Ольга ДОРОНІНА

